

تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی در بین جوانان شهر تهران

فرزانه معززی خنده روی یزدی^۱ زهرا حضرتی صومعه^۲، حسین ابوالحسن تنهایی^۳

چکیده

مشارکت اجتماعی در کنار دیگر سرمایه‌ها فرایند پیش‌بینی‌شده در برنامه‌ها را تسهیل و امکان تحقق اهداف را فراهم می‌سازد. سنجش مشارکت اجتماعی فی‌نفسه عملی معطوف به ساخت سرمایه اجتماعی بوده است و خانواده‌بنیادی‌ترین گروه و خاستگاهی که جوانان با آن در ارتباطند در شکل‌گیری سرمایه اجتماعی آنان بسیار حائز اهمیت است. نظریه‌هایی که چارچوب نظری را می‌سازند، تلفیقی از نظریه‌های سرمایه اجتماعی بعد مشارکت اجتماعی بورديو و نظرات خانواده‌گرایی بود. هدف این تحقیق «تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی در بین جوانان شهر تهران» با روش پیمایشی و از نوع توصیفی و تبیینی می‌باشد. جامعه آماری کلیه جوانان بالای ۱۸ تا ۲۹ ساله شهر تهران در سال ۱۳۹۷-۱۳۹۶ می‌باشند. برآورد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ نفر از پنج نقطه شهر تهران بود. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای و تصادفی در پنج نقطه شهر تهران بود. در این تحقیق از دو پرسشنامه خانواده‌گرایی و مشارکت اجتماعی که روایی و پایایی آنها توسط ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۳ سنجیده شد. به‌منظور تفسیر یافته‌ها از ضرایب رگرسیونی استاندارد شده یعنی بتا استفاده شد و مشارکت اجتماعی با ضریب ۰/۱۹۴ بر خانواده‌گرایی اثر داشت. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت رابطه بین متغیر مشارکت اجتماعی و خانواده‌گرایی معنی‌دار مثبت و مستقیم می‌باشد.

واژگان کلیدی: مشارکت اجتماعی، خانواده‌گرایی، حمایت خانوادگی، شرافت خانوادگی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۱۳

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

^۲ عضو هیئت علمی و استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: Hazrati14@yahoo.com

^۳ عضو هیئت علمی و استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

مقدمه

مشارکت اجتماعی یکی از مولفه‌های سرمایه اجتماعی بشمار می‌آید در اینجا به تعریف مفهوم مشارکت اجتماعی پرداخته می‌شود. «هانتینگتون» و «نلسون» در تعریف خود از مفهوم «مشارکت اجتماعی» با تأکید بر دو رهیافت کلی «منفعت‌گرایانه» و «جامعه‌گرایانه» به عنوان دو رویکرد اصلی مشارکت جویی افراد، ضمن توضیح پیرامون رهیافت «جامعه‌گرایانه» و توجه آن به موضوع «خیر عمومی» بیان می‌دارند:

«در مورد مشارکت دو نوع رهیافت کلی وجود دارد. در یک سنت کلی نظری مشارکت در سازمان‌های اجتماعی یا سیاسی صرفاً وسیله‌ای برای تحقق اهداف دیگر (معمولاً علائق جزئی فردی) در نظر گرفته می‌شود، به این معنی که هدف اصلی دستیابی به فایده‌های اقتصادی یا کسب منزلت بالاتر اجتماعی - اقتصادی یا قدرت (در معنایی ابزارگرایانه) است. در این سنت نظری بطور کلی (امراقتصادی) تقدم دارد. ایشان بدنبال حداکثر ساختن فایده‌های مادر و کم کردن زحمات و صدمات می‌باشند و فعالیت اجتماعی یا سیاسی وسیله‌ای برای تأمین نیازها و دستیابی به بهره‌مندی و رفاه بیشتر مادی است. سنت فکری دوم در برگیرنده نظریه‌هایی است که به اصالت عمل اجتماعی و اهمیت امر سیاسی اعتقاد دارند. در این نظریه‌ها مشارکت در فعالیت اجتماعی و سیاسی، فی‌الذات هدف محسوب می‌شود و از طریق آن توانایی‌ها و خلاقیت‌های انسان به عنوان موجودی عقلانی و ارتباط جو فعلیت می‌یابد. در این نظریه‌ها مشارکت در سیاست و در فعالیت سازمان‌های اجتماعی وظیفه شهروند فعال است و نه صرفاً وسیله‌ای برای تأمین نیازها و منافع شخصی یا کسب فایده» (افروغ، ۱۳۸۷: ۳۹).

با توجه به تعریف فوق‌الذکر، مفهوم مشارکت‌های اجتماعی را می‌توان بدین صورت تعریف نمود: کنش جمعی، داوطلبانه، سازمان‌یافته و هدفمند گروهی از افراد یک جامعه، به منظور کسب «خیر عمومی» از طریق اثرگذاری بر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی مجموعه مدیریت حاکم بر جامعه مذکور در اشکال مختلف اجتماعی.

اولین عامل و مهمترین ابزار جامعه‌پذیری افراد یک جامعه، «خانواده» است، زیرا اجتماعی شدن افراد از خانواده شروع می‌شود. نوزاد انسانی در خانواده رشد و نمو می‌کند؛ رفتارهای اجتماعی، هنجارها و ارزش‌ها را می‌آموزد و یاد می‌گیرد که چگونه با دیگران تعامل داشته باشد. بنابراین

تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی.....^۹

هویت انسانی^۴ در خانواده شکل می گیرد. حال اگر خانواده‌های دچار اختلال و نابسامانی باشد و کارکرد و نقش اصلی خود یعنی تربیت و پرورش را از دست بدهد، فرایند جامعه پذیری^۵ به خوبی انجام نمی‌شود. در این وضعیت، فردی که وارد عرصه‌های مختلف اجتماعی شده است دچار بحران هویت^۶ می‌شود و نمی‌تواند خود را با ارزش‌های پذیرفته شده جامعه هم‌نوا و نقش خود را به خوبی ایفا کند. بنابراین خانواده یکی از عوامل مؤثر در ساختار هویت‌یابی جوانان و هدایت رفتاری آنان است. خانواده به عنوان یک اجتماع طبیعی منشأ اصلی ظهور هنجارهای اجتماعی است. از ترکیب کمیت و کیفیت روابط بین والدین و فرزندان سرمایه اجتماعی خانواده ایجاد می‌شود (شارع پور، ۱۳۸۳: ۱۹).

خانواده گرایی یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره می‌کند و به عنوان بخشی از یک نگاه سنتی جامعه است که بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تأکید می‌کند. خانواده گرایی سازه‌ای است که ماهیت جمع گرایی و جهت گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می‌دهد. خانواده گرایی به دسته‌ای از نگرش‌ها اطلاق می‌شود که روابط خانواده را برای زندگی شخصی و اجتماعی، رشد احساس وظیفه در بین اعضای خانواده و همچنین این عقیده که بچه داشتن، لازمه‌ای برای تحقق اجتماعی و فردی است، را مورد تأکید قرار می‌دهد (کارلسون و همکاران، ۱۳۷۸: ۵۷). طی چند دهه گذشته فرسایش شدیدی در سرمایه اجتماعی موجود برای جوانان هم در درون خانواده و هم بیرون آن روی داده است. در خانواده رشد سرمایه انسانی بسیار زیاد شده به طوری که سطح تحصیلات دائماً در حال افزایش است، ولی به موازات رشد سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی که شاخص برجسته آن حضور بزرگسالان در خانه و میزان گفتگو در مورد موضوعات اجتماعی، فرهنگی، علمی، اقتصادی و سیاسی بین والدین و فرزندان است کاهش یافته است. در اجتماع، میزان فرسایش و نابودی سرمایه اجتماعی به مراتب بیشتر بوده است. غیبت پدر از خانواده و اخیراً غیبت

^۴ Human Identity

^۵ Socialization

^۶ Identity Crisis

۱۰ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

مادر از خانواده و ورود او به بازار کار، مترادف با کاهش مشارکت والدین در خانواده بوده است. به علاوه جامعه شدیداً در معرض تهاجم فردگرایی قرار گرفته که براساس آن منافع فردی بر مصالح جمعی تقدم یافته است (شارع پور، ۱۳۸۳: ۱۷). اگر چه همبستگی و ارتباطات نزدیک منشأ اعتلای اجتماعی است، ولی پیوندها و روابط مستحکم در داخل یک گروه در بعضی موارد باعث کاهش میزان اعتماد اعضای آن گروه به افراد خارج از گروه و کاهش همکاری مؤثر با آنها می‌شود. این گروه‌ها ممکن است هیچ وقت احساس مسئولیت اجتماعی نداشته باشند (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۱۲۶).

خانواده حلقه اتصال و انسجام فرهنگ و نظم اجتماعی و در واقع نهادی است که مسئولیت سامان بخشیدن به سلامت اخلاقی جامعه را بر عهده دارد. غایت عملکرد خانواده پرورش افرادی است که به لحاظ اجتماعی شایسته، به لحاظ روانی متعادل و از نظر رفتاری سازگار باشند. تراکم ۳۵ درصدی جمعیت کشور در گستره سنی ۱۵-۲۹ سال به عنوان جمعیت فعال جامعه یک مزیت نسبی است، اما چنانچه از این فرصت و مزیت به درستی استفاده نشود فرصت‌ها به تهدیدات جدی تبدیل خواهد شد. بنابراین، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای این بخش از جمعیت از مهمترین اولویت‌ها محسوب می‌شود. در این میان، مشارکت اجتماعی در کنار دیگر سرمایه‌ها فرایند پیش‌بینی شده در برنامه‌ها را تسهیل و امکان تحقق اهداف را فراهم می‌سازد. می‌توان اذعان داشت که سنجش مشارکت اجتماعی فی‌الفسه عملی معطوف به ساخت سرمایه اجتماعی بوده و می‌تواند به اعضای اجتماع برای بازاندیشی مسائل محلی کمک کند تا تصمیم‌های بهتری برای برنامه‌ریزی بگیرند و انسجام اجتماعی بیشتر ایجاد کنند. همچنین، سنجش مشارکت اجتماعی می‌تواند بخشی از یک فرایند تغییر فرهنگی برای ورود این پدیده در برنامه‌های حکومت و بخش خصوصی باشد. علاوه بر آن، حمایت سیاسی برای سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی را سبب خواهد شد تا مبنایی منسجم برای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی گردد. از سوی دیگر هم سنجش مشارکت اجتماعی، رهیافت متفاوتی را برای سنجش‌های معمول کنش فراهم می‌سازد تا اعضای جامعه از تغییرات اجتماع خود آگاه شوند. از این رو مسئله تحقیق این است که مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی جوانان چه تاثیری دارد؟

پژوهش حاضر با هدف کلی «تاثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی در بین جوانان شهر تهران» انجام گرفت. از ضرورت‌های این پژوهش رابطه مشارکت اجتماعی با مشکلات اجتماعی است که در حوزه خانواده مطرح است. افزایش مشکلاتی در جامعه همچون سست شدن روابط خانوادگی، ناسازگاری‌ها و تضاد خانوادگی با مسئله کمبود سرمایه اجتماعی رابطه متقابل دارد. مشارکت

اجتماعی در خانواده باعث فراهم آوردن شبکه حمایت برای اعضای خانواده می‌شود. بنابراین اهمیت و ارزش پژوهش حاضر در این است که، با رویکردی جامعه‌شناختی، تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده را در جهت جلوگیری از استهلاک سرمایه اجتماعی و تقویت آن در جوانان مورد بررسی قرار داده تا بتوانیم راه رسیدن به اهداف کلان در سطح جامعه را، هموار ساخته و بر بسیاری از بحران‌های اجتماعی فایز آیم.

نتایج پژوهش امامی و همکاران (۱۳۹۶)، با عنوان، بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی در بین ساکنان شهر اصفهان، نشان داد که افراد با سرمایه فرهنگی بالاتر به دنبال سبک زندگی انتخابی خود بوده و نوعی فردگرایی در این گونه افراد قابل ملاحظه می‌باشد و روابط معکوسی بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی وجود دارد. سفیری و شایسته (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده با سلامت اجتماعی جوانان، نشان دادند که سلامت اجتماعی به عنوان تلقی افراد از کیفیت رابطه شان با دیگران، هموعان و اجتماع اطراف تعریف و از شاخص‌های کیفیت زندگی محسوب می‌شود. نتایج پژوهش رجبی و عباسپور (۱۳۹۲)، در خصوص بررسی پایایی و روایی نسخه فارسی مقیاس خانواده گرایی، به این نتیجه رسیدند که، خانواده گرایی به عنوان یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به فرهنگ و بخشی از نگاه سنتی جامعه که بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تأکید می‌نماید. بررسی پایایی و روایی مقیاس خانواده-گرایی برای استفاده‌های پژوهشی می‌تواند شروع مناسبی برای ورود این سازه به حوزه فرهنگی جامعه ایران باشد.

لیتیا شارما^۱ (۲۰۱۴)، تحقیقی با عنوان، تأثیر سرمایه خانواده و سرمایه اجتماعی بر کارآفرینی جوانان - مطالعه ایالت اوتاراکنند، هند، را با هدف تفسیر چگونگی سه شکل سرمایه خانوادگی یعنی، سرمایه مالی خانواده، سرمایه انسانی مرد خانواده و سرمایه انسانی خانواده بر قصد انتخاب شغلی دانش آموزان دبیرستان‌های دانشگاه اوتاراکنند هند، انجام داده است. نتایج این تحقیق وجود رابطه مثبت بین خانواده و سرمایه مالی و تحصیلات عالی دانشجویان را نشان می‌دهد. یافته‌های این مطالعه بر وجود تأثیر قابل توجهی از شبکه سرمایه اجتماعی دانشجویان در اهداف شغلی آنها، به خصوص در

^۱ Lalit Sharma

۱۲ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

انتخاب کارآفرینی به عنوان یک انتخاب شغلی تأکید دارد. نتایج پژوهش کولینز^۸ و همکاران (۲۰۱۴)، با عنوان «تعارض کار- خانواده مادران و غنی‌سازی: ارتباط با کیفیت فرزند پروری و رابطه زن و شوهر»، نشان دهنده وجود ارتباط پیش بینی شده بین تعارض کار- خانواده، غنی‌سازی و شاخص‌های کیفیت فرزند پروری و روابط زوجین حمایت بود و وجود رابطه بین این متغیرهای را مورد تأیید قرار می‌داد.

سلواراجان^۹ و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشی با عنوان «حمایت اجتماعی و تعارض کار- خانواده: آزمون مدل اثرات غیر مستقیم» انجام دادند. این پژوهش در بررسی اول، تأثیرات حمایت همسر و حمایت سرپرست را بر تعارض کار- خانواده در دو نمونه بزرگ مورد سنجش قرار داد. در بررسی دوم یک مدل توسعه یافته از حمایت اجتماعی که دربرگیرنده حمایت عمومی و حمایت ویژه کار- خانواده است مورد سنجش قرار گرفت و رابطه غیر مستقیم این دو نوع از حمایت بر تعارض کار- خانواده آزمایش شد. نتایج برای مطالعه اول از دامنه متقابل اثرات غیر مستقیم مدل حمایت می‌کند و نتایج مطالعه دوم دامنه متقابل اثرات غیرمستقیم سیستم‌های حمایت اجتماعی ویژه کار- خانواده را مورد حمایت قرار می‌دهد.

رathi و باراث^{۱۰} (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «تعارض کار- خانواده و رضایت شغلی و خانوادگی: اثر واسطه‌ای حمایت اجتماعی درمیان پرسنل پلیس»، به این نتایج دست یافتند که تعارض خانواده- کار و تعارض کار- خانواده با رضایت شغلی و رضایت خانوادگی همبستگی منفی دارد. حمایت اجتماعی همکاران نیز جهت تعدیل کردن رابطه تعارض کار- خانواده و خانوادگی- کار با رضایت خانوادگی ارتباط دارد. تازن^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۱) در تحقیقی تحت عنوان "نقش جنسیت و تأثیر آن در چشم‌انداز زنان شهر کرجی پاکستان"، نشان دادند که علی‌رغم اینکه نقش نابرابر جنسیتی پدیده‌ای ایستا در ساختارهای تبلور یافته جامعه تصور می‌شد و معمولاً با محدودیت‌های جدی و عدم استقلال مواجه می‌شدند، دستیابی به سطوح بالاتر آموزش و پرورش برای زنان و مردان به عنوان عامل مهمی برای تغییر تلقی می‌شود. علاوه بر این، رسانه‌های جمعی نقش مثبتی در حمایت از زنان می‌توانند ایفا کنند.

---

^۸ Collins

^۹ Selvarajan

^{۱۰} Rathi & Barath

^{۱۱} Taezan

تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی..... ۱۳

نتایج پژوهش بورک^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۰)، با عنوان، بررسی رابطه فعالیت در شبکه های اجتماعی و سلامت اجتماعی، نشان می دهد که فعالیت در شبکه ها از طریق افزایش سرمایه اجتماعی به افزایش سلامت اجتماعی می انجامد. از دیگر تحقیقاتی که در حوزه سرمایه اجتماعی و خانواده گرایی صورت گرفته است می توان به تحقیقات زیر برای مطالعه بیشتر اشاره نمود، (لوسادا^{۱۳} و همکاران^{۱۴}، ۲۰۰۸، شوارتز^{۱۵}، بایرون^{۱۶}، ۲۰۰۵، کاتان^{۱۷}، ۲۰۰۲، آرمسترانگ^{۱۸}، ۲۰۰۲، نوریس^{۱۹}، ۲۰۰۳، اوزبرن^{۲۰}، ۲۰۰۳، استون و هیگوز^{۲۱}، ۲۰۰۲ و نوریس، ۲۰۰۱).

فوردیو «سرمایه اجتماعی» را حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی می داند که از شبکه های بادوام روابط کم بیش نهاده شده افراد بدست می آید. به عبارت ساده تر منابعی که از عضویت در یک گروه حاصل می شود. شبکه ای که هر یک از اعضای خود را از پشتیبانی سرمایه جمعی برخوردار می کند و آنان را مستحق اعتبار می سازد. این روابط ممکن است فقط در حالت عملی، در مبادلات مادی و یا نمادین وجود داشته باشند، حجم سرمایه مورد تملک یک فرد به اندازه شبکه پیوندهایی بستگی دارد که او می تواند به طرزی موثر بسیج کند و مضافاً وابسته است به حجم سرمایه (اقتصادی، فرهنگی، یا نمادین) در تصرف کسانی که وی با آنان مرتبط است (فوردیو، ۱۹۸۶: ۱۴۶-۱۴۷).

به عقیده فوردیو، خانواده گرایی یکی از مهمترین ارزش های وابسته به فرهنگ است که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره می کند و به عنوان بخشی از نگاه جامعه است که بر نگرش های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تاکید می کند. خانواده گرایی سازه ای است که ماهیت جمع گرایی و جهت گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می دهد (رجبی و عباس پور، ۱۳۹۲: ۲۶).

^{۱۲} Burke

^{۱۳} Losada

^{۱۴} Losada, Knight, Gonzalez, Montorio

^{۱۵} Schwartz, Shthj

^{۱۶} Byron

^{۱۷} Catan

^{۱۸} Armstrong

^{۱۹} Norris

^{۲۰} Osburn

^{۲۱} Stone & Hughes

۱۴ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

کلمن اولین کسی بود که به بررسی مفهومی سرمایه اجتماعی و عملیاتی کردن آن پرداخت او در تحلیل و تبیین سرمایه اجتماعی به جای توجه به ماهیت و محتوای آن به کارکرد آن توجه کرده است. به اعتقاد کلمن «سرمایه اجتماعی شی واحدی نیست بلکه تنوعی از هستی‌های گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند: همگی آنها شامل جنبه‌ای از یک ساختار اجتماعی هستند و همگی کنش‌های معین افرادی که در درون این ساختار هستند را تسهیل می‌کنند» (کلمن، ۱۳۹۰: ۴۶۲). جیمز کلمن، سرمایه اجتماعی را بخشی از ساختار اجتماعی می‌داند که این بعد از ساختار اجتماعی شامل تکالیف و انتظارات، مجاری اطلاع‌رسانی، هنجارها و ضمانت‌اجراهای کارآمد است (تنهایی و حضرتی، ۱۳۸۸: ۴۷-۴۸). رابرت پاتنام عالم سیاسی آمریکایی از دیگر صاحب‌نظران است که در دهه‌های اخیر در رواج اندیشه سرمایه اجتماعی نقش بسزایی داشته است تا جایی که رویکرد وی در باب سرمایه اجتماعی رویکردی غالب محسوب شده و رویکرد «معیار» نامیده می‌شود. وی مفهوم سرمایه اجتماعی را فراتر از سطح خرد به کار می‌گیرد و به چگونگی کارکرد سرمایه اجتماعی در سطح منطقه‌ای و ملی و نوع تأثیرات سرمایه اجتماعی بر نهادهای دموکراتیک و در نهایت توسعه اقتصادی علاقه‌مند است (توسلی، ۱۳۹۱: ۱۵).

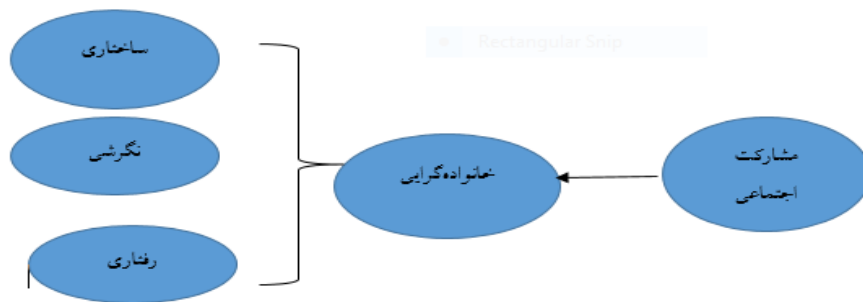
از نظر فوکویاما، سرمایه اجتماعی بر پایه ارزش‌ها و هنجارهای مشترک در یک اجتماع و هم‌چنین بر تمایل به جایگزینی منافع شخصی با منافع گسترده‌تر استوار است. ارزش مشترک به بازیگران اجازه می‌دهد که به یکدیگر اعتماد کنند و بر پایه همین اعتماد به فرد امکان می‌دهد تا با دیگران معاشرت کنند و از این طریق به ظهور سرمایه اجتماعی می‌انجامد (نوابخش و فدوی، ۱۳۸۷: ۵).

در این پژوهش به بررسی نظریه‌های پیرامون خانواده و خانواده‌گرایی نیز پرداخته شده است. از نظر پارسونز، ایجاد و دوام همبستگی خانوادگی، رابطه عاشقانه بین زن و شوهر است و همسرگزینی آزاد به دور از دخالت‌های خانواده و بر اساس تمایلات احساسی، شرط ضروری برای این نوع رابطه است. بنا به نظر پارسونز، وجود عشق رمانتیک به عنوان عامل اصلی ازدواج، باعث ایجاد محیطی صمیمی و سرشار از عشق و علاقه در رابطه زن و شوهر و والدین و فرزندان خواهد شد و این محیط برای اجتماعی کردن صحیح و مناسب کودکان ضروری است و هم‌چنین در شکوفایی و تکامل استعدادها و علائق بزرگ‌سالان نیز نقش مهمی دارد (اعزازی، ۱۳۸۹: ۹۶). در نظر رنه کونیک، صمیمیت مشخصه‌ی اساسی و غیر قابل تفکیک خانواده است و همین صفت آن را از سایر گروه‌های اجتماعی متمایز می‌سازد چرا که همین صمیمیت است که می‌تواند شخصیت کودکان را شکل دهد.

تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی..... ۱۵

به زعم کونیک در اثر صنعتی شدن کارکردهای عمده خانواده مانند کارکرد اقتصادی، آموزشی، نگهداری از سالخوردگان و گذران اوقات فراغت به سازمان های دولتی واگذار شده است و خانواده در دوران نوین قادر گشته است که به کارکرد اصلی و اولیه خود یعنی رشد شخصیت اجتماعی فرهنگی کودکان بپردازد (همان: ۴۵). فرضیه اصلی تحقیق: به نظر می رسد مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی جوانان شهر تهران تاثیر دارد. مدل تحقیق برگرفته از نظریه سرمایه اجتماعی پیر بوردیو و نظریه خانواده گرایی است که قصد دارد روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته را به صورت شکل نمایش دهد.

روش شناسی

بر اساس سوالات، اهداف تحقیق و تئوری های مورد استفاده، رویکرد روش شناختی این تحقیق اثبات گرایانه است که به دنبال شناخت و برقراری نظمی در جامعه و روابط اجتماعی است. روش تحقیق پیمایش و ابزار جمع آوری اطلاعات (تکنیک تحقیق) پرسشنامه است. به لحاظ معیار زمان، این پژوهش از نوع مقطعی بوده و به لحاظ معیار ژرفایی از نوع پهنانگر است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه جوانان بالای ۱۸ تا ۲۹ ساله شهر تهران در سال ۱۳۹۷-۱۳۹۶ می باشند. تعداد آنها برابر آمار اخذ شده از مرکز آمار ایران ۱۳۶۷۶۸۲ می باشد. در این تحقیق از دو پرسشنامه استفاده می شود، اول پرسشنامه خانواده گرایی که روایی و پایایی آن در تحقیقات دیگر سنجیده شده

۱۶ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

است و دوم پرسشنامه سرمایه اجتماعی مولفه مشارکت اجتماعی آن که با توجه به نیاز تحقیق حاضر از چندین پرسشنامه استاندارد سرمایه اجتماعی مولفه مشارکت اجتماعی آن که در تحقیقات دیگر روایی و پایایی آنها سنجیده شده است، پرسشنامه جدید طراحی شد تا روایی و پایایی آن در تحقیق حاضر مورد بررسی قرار گیرد.

روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر از نوع طبقه‌ای و احتمالی ساده است. ابتدا از میان ۲۲ گانه شهر تهران ۵ منطقه بعنوان طبقه از شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز انتخاب شده و پس از آن در هر منطقه با مراجعه به منازل این دو ناحیه از هر منطقه به شکل تصادفی پرسشنامه‌ها در میان جوانان ۱۸-۲۹ ساله خانواده‌ها توزیع می‌شود. برآورد حجم نمونه برای هر جامعه مذکور بر اساس فرمول کوکران ۳۸۲ نفر برآورد شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به کمک نرم افزار پیشرفته آماری SPSS و لیزرل انجام گرفت. جهت بررسی فرضیات تحقیق از آزمون تحلیل مسیر و آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. تعریف نظری مشارکت اجتماعی مفهوم مشارکت‌های اجتماعی را می‌توان بدین صورت تعریف نمود: کنش جمعی، داوطلبانه، سازمان یافته و هدفمند گروهی از افراد یک جامعه، به منظور کسب «خیر عمومی» از طریق اثرگذاری بر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی مجموعه مدیریت حاکم بر جامعه مذکور در اشکال مختلف اجتماعی.

تعریف عملیاتی مشارکت اجتماعی:

تا چه حد داوطلب شرکت در انجام امور خانه خود هستید؟

چقدر با اعضای خانواده و خویشان و دوستان خود برای تفریح به پارک، کوه یا باغ می‌روید؟

چقدر با خویشان و دوستان خود رفت و آمد می‌کنید؟

چقدر به ملاقات بزرگترهای فامیل می‌روید؟

چقدر در تصمیم‌گیری در مسائل خانواده مشارکت دارید؟

چقدر از قوانینی که خانواده برای گذاشته پیروی می‌کنید؟

در صورت بروز مشکل در خانواده، همه اعضا باید در حل مشکل مشارکت کنند؟

در انجام کارهایتان چقدر با هم کلاسی هایتان مشورت می‌کنید؟

در تصمیم‌گیری هایتان چقدر با هم دانشگاهی‌ها مشورت می‌کنید؟

به نظر شما تا چه حد کار گروهی و شراکتی اختیار و آزادی را از انسان می‌گیرد؟

تا چه میزان به شرکت در گروه‌های ورزشی دانشگاه علاقه دارید؟

جدول (۱) مولفه‌ها و سوالات مربوطه به مؤلفه‌ها

مولفه‌ها	سوالات مربوط به هر مولفه
حمایت خانوادگی (ساختاری)	فرزندان باید با حمایت از برادران و خواهران کوچکتر از خود، به پدر و مادرشان کمک کنند، مثلاً در انجام تکالیف به آنها کمک کنند، در مراقبت از آنها به پدر و مادر کمک کنند و غیره
	هر فردی باید در نزدیکی خانه والدینش زندگی کند و به طور مرتب اوقاتی را با آنها سپری کند.
	اگر اعضای خانواده گسترده، مثل عمو، دایی، خاله، عمه به کمک نیاز دارند، هر فردی باید همیشه از آنها حمایت کند، حتی اگر لازم باشد فداکاری بزرگی کند.
	هر فردی باید زمانی که به کمک نیاز دارد، به خانواده‌اش تکیه کند.
	فرزندان باید بدون داشتن چشمداشت از والدین، به اهل خانواده کمک کنند.
	والدین سالخورده و مسن باید با فرزندانشان و بستگان خود زندگی کنند.
	فرزندان باید تا وقتی که ازدواج نکرده‌اند، با والدین خود زندگی کنند.
افتخار و شرافت خانوادگی (نگرشی)	اگر فردی کاری را انجام دهد که باعث بی‌آبرویی خانواده‌اش شود، باید احساس شرمندگی کند.
	از هر فردی انتظار می‌رود که همیشه از آبرو و شرافت خانوادگی خود دفاع کند، بدون توجه به این که چه عواقبی را به دنبال دارد.
	فرزندان کمتر از ۱۸ سال همیشه باید به حرف والدین خود گوش دهند.
مطیع خانواده بودن (رفتاری)	هر فردی باید اوقاتی را که با بستگان و خویشاوندانش می‌گذرانند، ارزشمند بداند.
	حتی اگر والدین و پدر بزرگ - مادر بزرگ نظرات متفاوتی داشته باشند، باید با احترام زیادی با آنها رفتار شود
	هر فرد باید گاهی اوقات با خانواده و بستگانش فعالیت‌هایی مثل غذا خوردن، بازی کردن و با هم به جایی رفتن را انجام دهد.
	حتی اگر فرزندانش معتقد باشند که والدینشان اشتباه می‌کنند، باید بدون هیچ سؤالی از والدین خود اطاعت کنند.
	هر فرد باید به خاطر خانواده‌اش آدم خوبی باشد.
	حتی اگر برادران و خواهران بزرگتر نظرات متفاوتی با ما داشته باشند، باید با احترام زیادی با آنها رفتار شود.

یافته‌ها

با توجه به یافته‌های پژوهش سیمای پاسخگویان به شرح ذیل است: توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت ۵۱.۶ درصد پاسخگویان مرد و ۴۸.۴ درصد زن بودند. با توجه به نتایج به دست آمده از سن پاسخگویان؛ بیشترین افراد پاسخگو (۴۳.۷ درصد) در گروه سنی ۲۲-۲۵ سال قرار داشتند و کمترین افراد (۱۹.۱ درصد) در گروه سنی ۲۶-۲۹ سال قرار داشتند. با توجه به نتایج به دست آمده از میزان تحصیلات بیشترین افراد پاسخگو (۶۲.۳ درصد) دارای مدرک کارشناسی و کمترین افراد (۳.۹ درصد) دارای مدرک زیر دیپلم بودند. با توجه به نتایج به دست آمده از شغل پاسخگویان بیشترین افراد پاسخگو (۵۳.۴ درصد) دانشجو بودند و کمترین افراد (۹.۹ درصد) دارای سایر مشاغل. با توجه

۱۸ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹
 به نتایج به دست آمده از میزان تحصیلات پدر بیشترین افراد پاسخگو (۴۸.۴ درصد) دارای مدرک کارشناسی بودند و کمترین افراد (۵.۰ درصد) دارای مدرک زیر دیپلم. با توجه به نتایج به دست آمده از تحصیلات مادر بیشترین افراد پاسخگو (۳۷.۷ درصد) دارای مدرک کارشناسی بودند و کمترین افراد (۳.۴ درصد) دارای مدرک زیر دیپلم.

جدول (۲) بررسی آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد
حمایت خانوادگی	۱۹.۳۹۴	۵.۷۲۵
افتخار و شرافت خانوادگی	۸.۷۹۷	۲.۷۸۹
مطیع خانواده بودن	۱۶.۹۵۷	۵.۱۱۹
خانواده‌گرایی	۴۵.۴۴۲	۱۲.۰۶
مشارکت اجتماعی	۳۱.۵۰۲	۶.۷۹۶

با توجه به جدول ۱- مشاهده می‌شود میانگین حمایت خانوادگی (۱۹.۳۹۴)، افتخار و شرافت خانوادگی (۸.۷۹۷)، مطیع خانواده بودن (۱۶.۹۵۷)، خانواده‌گرایی (۴۵.۴۴۲)، مشارکت اجتماعی (۳۱.۵۰۲)، می‌باشد.

آزمون کولموگروف - اسمیرنوف به منظور تعیین نرمال بودن یا نبودن توزیع داده‌ها استفاده می‌شود

جدول (۳) آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای سنجش توزیع داده‌ها

متغیرها	Z	Sig
حمایت خانوادگی	۱.۰۹۹	۰.۱۷۹
افتخار و شرافت خانوادگی	۱.۲۱۵	۰.۱۰۴
مطیع خانواده بودن	۱.۳۳۳	۰.۰۵۷
مشارکت اجتماعی	۱.۱۷۳	۰.۱۲۸

بر اساس جدول (۲-)، برای هر یک از متغیرهای تحقیق مقدار sig به دست آمده بیشتر از ۰.۰۵ است، به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها در این پرسشنامه نرمال بوده است و باید از آزمون‌های پارامتریک برای سنجش داده‌ها استفاده کرد.

جدول (۴) آزمون همبستگی پیرسون

متغیرها	حمایت خانوادگی	افتخار و شرافت خانوادگی	مطیع خانواده بودن
مشارکت اجتماعی	**۰.۵۸	**۰.۵۹۲	**۰.۷۲۳

با توجه به جدول مقابل رابطه بین متغیر مشارکت اجتماعی و خانواده‌گرایی در سطح اطمینان ۹۹٪ معنی دار می‌باشد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی می‌توان گفت رابطه بین متغیرها

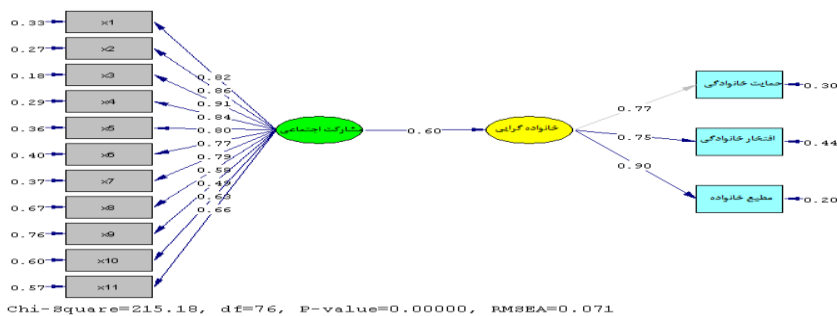
تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی.....۱۹

مثبت و مستقیم می باشد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرهای مشارکت اجتماعی با حمایت خانوادگی، افتخار و شرافت خانوادگی، مطیع خانوادگی بودن به ترتیب برابر است با ۰.۵۹۲، ۰.۷۲۳ و ۰.۷۲۳ می باشد.

در مدل معادلات ساختاری روابط علی بین متغیر وابسته و متغیرهای قابل مشاهده آزمون می شوند که اگر شاخص های برازندگی مدل تایید شود، از آن می توان برای آزمون فرضیه ها در مورد وجود رابطه علی بین متغیرهای موجود استفاده کرد. نمودار (۴) مدل نهایی در حالت تخمین را نشان می دهد. با توجه به خروجی نرم افزار لیزرل مقدار $\frac{\chi^2}{df}$ محاسبه شده برای مدل برابر ۲/۸۳ می باشد. همچنین میزان RMSEA برای مدل فرضیه اصلی برابر ۰/۰۷۱ می باشد. همچنین مدل های اندازه گیری در حالت تخمین استاندارد میزان تاثیر هر کدام از متغیرها و یا گویه ها را در توزیع واریانس نمرات متغیر یا عامل اصلی نشان می دهد. جدول ۲۰-۴ مقدار کای دو را نشان می دهد.

جدول (۴) شاخص کای اسکور مدل

کای اسکور	درجه آزادی	کای دو/درجه آزادی	سطح معنی دار
۲۱۵/۱۸	۷۶	۲/۸۳	۰.۰۰۰

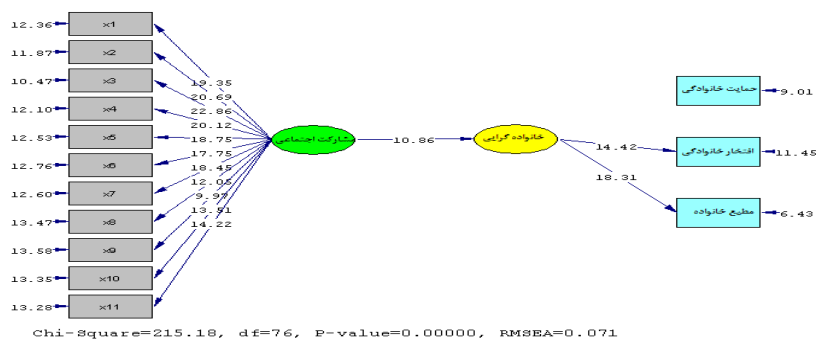

نمودار (۱) تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم مدل نهایی در حالت تخمین استاندارد

۲۰ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

ضرایب مثبت نشان دهنده این است که ارتباط بین متغیرها مستقیم می‌باشد و ضرایب منفی نشان دهنده این است که ارتباط بین متغیرها معکوس است. مشاهده می‌شود میزان تاثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی برابر ۰/۶ می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود متغیر مشارکت اجتماعی میزان اثرگذاری بر خانواده‌گرایی عبارتند از:

$$\beta = 0.06 \leftarrow \text{مشارکت اجتماعی}$$

نمودار (۲) تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم مدل نهایی در حالت معناداری پارامتر

با توجه به نمودار ۲ مشاهده می‌شود مقدار آماره t برای تمام متغیرها خارج از بازه (۱.۹۶، -۱.۹۶) است بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت روابط معنی‌دار هستند. جدول ۵-برآورد ضرایب رگرسیونی استاندارد شده را نشان می‌دهد که همان بار عاملی‌هایی هستند که بر روی مدل یا ضرایب نیز نوشته شده‌اند. ضرایب استاندارد بیان می‌کند که به‌طور مثال یک واحد انحراف استاندارد تغییر در متغیر مشارکت اجتماعی باعث ۰/۶ انحراف معیار تغییر در متغیر خانواده‌گرایی می‌گردد

جدول (۵) برآورد ضرایب رگرسیونی استاندارد مدل

تاثیر مستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته

ضریب اثر

۰/۶	مشارکت اجتماعی $\leftarrow$ خانواده‌گرایی
-----	---

ضرایب رگرسیونی برآورد شده در جدول ۵-نشان دهنده موثر بودن یا نبودن هر مولفه است. در ستون اول مقدار ضریب برآورد شده، سپس خطای استاندارد، آماره t و در نهایت سطح معنی‌داری گزارش شده است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، با توجه به اینکه مقدار قدر مطلق t بیشتر از ۱/۹۶ بدست آمد و مقدار سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین ضرایب اثر در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بوده است.

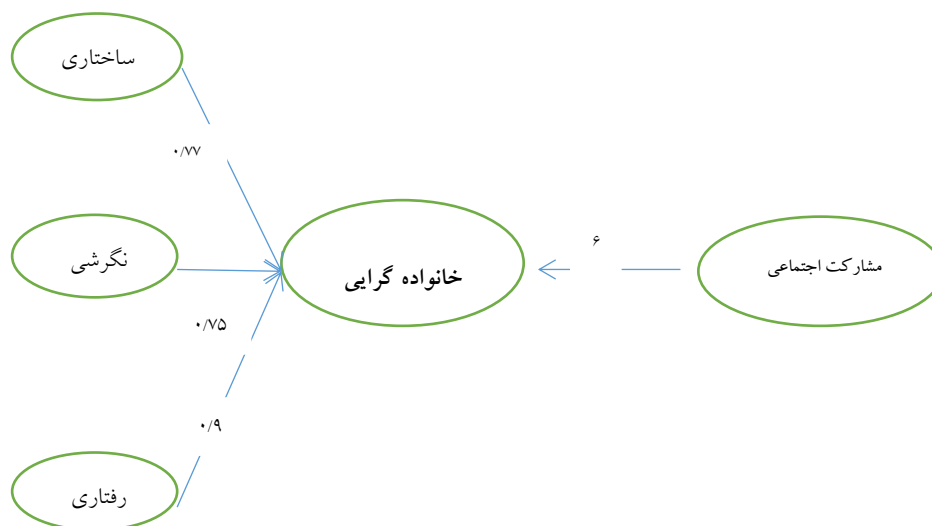
تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی..... ۲۱

جدول (۶) برآورد ضرایب رگرسیونی مدل

نتیجه	معناداری	T_Value	انحراف	خطای	ضریب	مسیر
		(نسبت بحرانی)		استاندارد	اثر	
تایید	۰/۰۰۰۰	۱۰/۸۶	۰/۰۶	۰/۶		مشارکت اجتماعی ← خانواده گرایی

جدول ۶- مجذور ضریب همبستگی چندگانه را نشان می دهد. که برای متغیر خانواده گرایی در مدل برابر ۰/۳۵ می باشد. این بدان معناست که ۳۵٪ از تغییرات متغیر خانواده گرایی توسط متغیر مشارکت اجتماعی تبیین می شود. نتایج آزمون فرضیه اصلی: به نظر می رسد مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی جوانان شهر تهران تاثیر دارد، نشان می دهد که بر طبق نتایج به دست آمده از ضریب مسیر ۰/۶ و آماره t ۱۰/۸۶ که در نمودار ۴-۱ و ۴-۲ مشخص شده است در سطح اطمینان ۹۵ درصد مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی جوانان شهر تهران تاثیر دارد زیرا مقدار آماره t خارج از بازه (۱.۹۶ ، ۱.۹۶) است. با توجه به ضریب مسیر می توان گفت که مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی اثر مثبت و معنادار دارد، زیرا ضریب مسیر به دست آمده برای این متغیرها مثبت می باشد.

مدل پژوهشی

این بدان معناست که ۳۵٪ از تغییرات متغیر خانواده‌گرایی توسط متغیر مشارکت اجتماعی تبیین می‌شود. نتایج آزمون فرضیه اصلی: به نظر می‌رسد مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی جوانان شهر تهران تاثیر دارد، نشان می‌دهد که بر طبق نتایج به دست آمده از ضریب مسیر ۰/۶ و آماره t ۱۰/۸۶ که در نمودار ۱-۴ و ۲-۴ مشخص شده است در سطح اطمینان ۹۵ درصد مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی جوانان شهر تهران تاثیر دارد زیرا مقدار آماره t خارج از بازه (۱.۹۶، ۱.۹۶) است. با توجه به ضریب مسیر می‌توان گفت که مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی اثر مثبت و معنادار دارد، زیرا ضریب مسیر به دست آمده برای این متغیرها مثبت می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتیجه‌ای که از تحقیق گرفته شد، از مهمترین ارزش‌ها در حوزه خانواده که به موضوع روابط بین اعضای خانواده، احساس تعلق و حمایت عاطفی از اعضای خانواده می‌پردازد و بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین اعضای خانواده تاکید دارد، خانواده‌گرایی است. خانواده‌گرایی که از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی است، به نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین اعضای خانواده تاکید می‌کند. خانواده‌گرایی می‌تواند عاملی در ارتباط با احساس امنیت و همچنین اعتماد و کسب هویت خانوادگی فرد محسوب گردد که سلامت روانی افراد را بهبود می‌بخشد. در واقع خانواده‌گرایی منابع فرهنگی در اختیار فرد قرار می‌دهد که در آسان‌سازی شرایط دشوار زندگی و کاهش تاثیرات منفی وضعیت اجتماعی و اقتصادی بسیار موثر است. پیکره خانواده بر احساس تعلق نسبت به آن بنا شده است، احساسی که افراد را وادار می‌کند تنها منافع خود را در نظر نگیرند بلکه منافع جمعی را ملاک عمل قرار دهند و در شرایط گوناگون علاوه بر منافع فردی خود به مصالح کلی خانواده نیز نظر داشته باشند، در این حالت افراد در تمامی فعالیت‌های یکدیگر سهم می‌شوند و این نوع فعالیت‌ها نقش مهمی در استحکام و بقای خانواده دارد. در این پژوهش نشان داده شد که خانواده‌گرایی در بین جوانان شهر تهران همچنان از اهمیت بالایی برخوردار است. جوانان به حمایت‌های اجتماعی خانواده نیازمند هستند. جوانان به اعضای خانواده خود بیشتر از سایرین اعتماد می‌کنند و جوانان مشتاق این هستند که در امور مربوط به خانواده مشارکت نموده و در تصمیم‌گیری‌های خانواده اظهار نظر نمایند. همان‌طور که نتایج تحقیق نشان

می‌دهد مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی و ابعاد آن شامل نگرشی، رفتاری و ساختاری تاثیر مثبت و مستقیم دارد میزان تاثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی برابر ۰.۶۶ بوده است.

فقیهی فرهمند و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی برای بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی با امنیت خانواده تحقیقی انجام دادند. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که تمامی ابعاد سرمایه اجتماعی با سلامت اجتماعی رابطه معناداری دارند. شباهت هر دو تحقیق در آن است که سرمایه اجتماعی و مشارکت اجتماعی آن با موضوع خانواده سنجیده شده است و سرمایه اجتماعی با موضوع خانواده در رابطه است و بر آن تاثیر می‌گذارد. کاشانی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان نقش خانواده و روابط خویشی بر سلامت اجتماعی جوانان به نتایجی مشابه با نتایج پژوهش حاضر دست یافته است. از شباهت‌های هر دو تحقیق می‌توان گفت که داشتن روابط گرم و صمیمی در میان اعضای خانواده سبب ارتقاء همبستگی، مشارکت، پذیرش، شکوفایی و انطباق اجتماعی جوانان می‌شود که همگی اینها جزو سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند. در این نتیجه گیری هر دو تحقیق همسو هستند.

در جمع‌بندی پایانی می‌توان گفت جوانان شهر تهران همچنان خانواده را به عنوان یک امر جدی اجتماعی تلقی نموده که برای حفظ و بقای آن باید تلاش نمود. نتایج به دست آمده از پژوهش نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی جوانان در خانواده پائین رو به متوسط است. در ابعاد و مؤلفه‌ها هم در مشارکت؛ انسجام و اعتماد اجتماعی ضعیف‌تر و اما در حمایت اجتماعی قوی‌تر است. با توجه به وضعیت سرمایه اجتماعی جوانان در خانواده و پویا بودن آن به ویژه در تفاوت‌هایی که میان ابعاد مختلف وجود داشته، می‌توان در جهت تقویت پیامدهای مثبت آن گام برداشت، از یک سو جهت گیری‌های سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها را معطوف به ابعاد ضعیف‌تر نمود و از سویی دیگر پیوند میان عناصر سنتی - حمایت اجتماعی - و خانواده گرایی در ابعاد ساختاری، نگرشی و رفتاری ایجاد کرد. این مهم با تلاش‌هایی در راستای تقویت پنداشت‌ها و نگرش‌های مثبت نسبت به وضعیت موجود و آینده جامعه و ایجاد فرصت‌ها و بسترهای جدید با بسط جامعه مدنی در قالب برنامه‌های جامع میسر خواهد شد. در مجموع به منظور تقویت مشارکت اجتماعی جوانان، سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی ضروری بنظر می‌رسد.

۲۴ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم/ بهار و تابستان ۱۳۹۹

پیشنهاد می‌گردد با توجه به نتایج فرضیه تحقیق در رابطه با مشارکت اجتماعی بر خانواده‌گرایی جوانان موارد زیر مورد توجه خاص قرار گیرند:

- هر کسی به تناسب پایگاه و جایگاهش در نظام خانواده از حقوق و وظایفی برخوردار است. اعضای خانواده به ویژه جوانان باید نسبت به نقش‌ها و وظایف مورد انتظار، کاملاً جامعه‌پذیر و اجتماعی شده باشند. اگر آنها آگاهی لازم و وقوف از نقش‌ها نداشته باشند، در مقام عمل پاسخگو نبوده و در نتیجه مشارکت شکل نمی‌گیرد.
- عدم اعتماد کافی و گاهی بی‌اعتمادی و بدبینی، میزان مشارکت اعضای خانواده را به شدت کاهش می‌دهد.
- برای ایجاد مشارکت بین اعضای خانواده ایجاد نظام فرهنگی مناسب ضروری است. بدین سبب باید نظام فرهنگی موجود را به نظام فرهنگی مطلوب و آرمانی نزدیک کرد.

منابع

- اعتمادی فرد، سید مهدی. (۱۳۹۲). بررسی جامعه‌شناسانه اعتماد سیاسی - اجتماعی دانشجویان در ایران (با تأکید بر تحلیل ثانویه چند پیمایش ملی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره ششم، شماره ۳، ۲۷-۵۴.
- اعزاز، شهلا. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی خانواده با تأکید بر نقش ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، چاپ هفتم، تهران: روشنگران.
- افروغ، عماد (۱۳۸۷). خرده فرهنگ‌ها، مشارکت و وفاق اجتماعی. فصلنامه نقد و نظر، ۲ (۷ و ۸)، ۱۵۷-۱۷۱.
- امامی، پربرخ؛ هاشیمیان فر، سید علی؛ حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۶). بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و خانواده‌گرایی در بین ساکنان شهر اصفهان، فصلنامه علمی پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال یازدهم، شماره دوم: ۱۸۴-۱۶۵.
- تنهایی، حسین ابوالحسن؛ حضرتی صومعه، زهرا. (۱۳۸۸). بررسی نظری پژوهش‌های سرمایه اجتماعی در جامعه ایران، فصلنامه علم رفتاری پاییز ۱۳۸۸، دوره ۱، شماره ۱: ۲۹-۵۲.
- توسلی، غلامعباس. (۱۳۹۱). نظریه‌های جامعه‌شناسی، چاپ هیجدهم، تهران: سمت.
- رجبی، غلامرضا؛ عباس پور، ذبیح‌الله. (۱۳۹۲). بررسی پایایی و روایی نسخه فارسی مقیاس خانواده‌گرایی. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، شماره ۱۴، سال چهارم، زمستان ۱۳۹۲: ۴۱-۲۶.
- سفیری، خدیجه؛ شایسته، سولماز. (۱۳۹۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده با سلامت اجتماعی جوانان، فصلنامه مطالعات اجتماعی، شماره ۱۱: ۴۲-۵۶.
- شارع پور، محمود. (۱۳۸۳). ابعاد و کارکردهای سرمایه اجتماعی و پیامدهای حاصل از فرسایش آن، انجمن جامعه‌شناسی ایران.

تأثیر مشارکت اجتماعی بر خانواده گرایی..... ۲۵

- شیانی، ملیحه؛ موسوی، میر طاهر؛ مدنی قهفرخی، سعید. (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی جوانان در ایران، مجله جامعه شناسی ایران، مقاله ۳، دوره ۱۰، شماره ۳: ۸۴-۵۷.
- فقهی فرهنگمند، ناصر؛ زنجانی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و سلامت اجتماعی با امنیت خانواده، مجله مطالعات جامعه شناسی، شماره ۱۰: ۹۹-۱۱۲.
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۵). پایان نظم (بررسی سرمایه اجتماعی و حفظ آن). (غلام عباس توسلی، مترجم) تهران: حکایت قلم نوین.
- کاشانی، طاهره. (۱۳۹۶). نقش خانواده و روابط خویشی بر سلامت اجتماعی جوانان، پژوهش های معنوی. کارکاوند، اکرم. (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی جوانان با تاکید بر نقش خانواده، فصلنامه علمی و پژوهشی جامعه شناسی تاریخی، دوره ۱ - شماره ۲: ۸۹-۱۱۳.
- کلنن، جیمز. (۱۳۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، چاپ سوم، تهران: نشر نی.
- کارلسون، جان، اسپری، لن، ولویس، جودیت (۱۳۷۸)، خانواده درمانی (شکوه نوابی نژاد، مترجم). تهران، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات خانواده انجمن اولیا و مربیان.
- نوابخش، مهرداد؛ فدوی، جمیله. (۱۳۸۷). بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی و نقش آن در توسعه شهری، پژوهشنامه علوم اجتماعی، شماره ۳: ۴۷-۲۵.
- Armstrong, D. (۲۰۰۲), "Pathways into and out of crime: Risk resilience and diversity, Economic and Social Research Council. www. Shef. Ac. Uk/Pathways-into –and out-Crime.
- Bourdieu, P. (۱۹۸۶), "The Forms of Capital, in J.G. Richardson (ed), Hand book of Theory and Research for the Sociology of Education, New York, London, Green wood press.
- Burke, Moire, Marlow, Cameron, and Lento, Thomas. (۲۰۱۰). Social Network Activity and Social Well- Being. Springer, ۱۰۱: ۴۴-۸۹.
- Byron, W. & Ete. (۲۰۰۵). "Family violence across the life span", California: Terry Hendrix. p: ۲۵.
- Catan, L. (۲۰۰۲), "Youth, citizenship, Social Chang", Economic and Social Research Council, www.TSA.Uk.com/YCSC/Index. html.
- Collins, R.; & S. Coltrane; (۲۰۱۴). Work-Family Conflict - Mother's Family and Enrichment: Relationship to Parenting Quality and Couple Relationship, Sociology of marriage and the family; Nelson-Hill.
- Lalit Sharma. (۲۰۱۴). Impact of family capital & social capital on youth entrepreneurship – a study of Uttarakhand state, India, Sharma Journal of Global Entrepreneurship Research: ۲-۱۸.
- Losada, A., Knight, B. G., Márquez-González, M., Montorio, I., Etxeberría, I., & Peñacoba, C. (۲۰۰۸). Confirmatory factor analysis of the familism scale in a sample of dementia caregivers. Aging and Mental Health, ۱۲(۴), ۵۰۴-۵۰۸.
- Norris, P (۲۰۰۱) Making Democracies work: Social and civic Engagement in ۴۷ Societies Est/Euresco Conference on Social Capital. Exter university September ۱۵-۲۰.

۲۶ ..... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال چهاردهم/شماره اول و دوم / بهار و تابستان ۱۳۹۹

- Norris, =P (۲۰۰۳) A Transatlantic divide? Social Capital in United State and Europe with J.paris Keynote at the European Social Survey Launch Conference Brussels, November ۲۵-۲۶.
- Osburn, I (۲۰۰۳) Social Capital: A rural Perspective, youth studies Australia.
- Rathi, P. T., & Barath, E. M. (۲۰۱۲) Work-Family Conflict and Job Satisfaction and Family: The Intermediate Effect of Social Support among Police Personnel. *Psychological Bulletin*, ۱۱۶۳۸۷-۴۱۱.
- Schwartz, C, & Shtj, RMB. (۲۰۰۷) the application of family-orientation among ethnic groups. *Child Abuse & Neglect*. ۲۸(۱): ۱۶۷-۸۰.
- Selvarajan, T.T. Cloninger, P.A. & Singh, B. (۲۰۱۳) "Social Support and Work-Family Conflict: A Test of an Indirect Effects Model", *Journal of Vocational Behavior*, ۸۳: ۴۸۶-۴۹۹.
- Stone, W. & Hughes, J. (۲۰۰۲) "Measuring Social Capital: Towards a standardized approach", Australian Institute of family studies, paper presented at the AESI Conference, Wollongong, Australia [online] www.aes.asn.au.
- Taezan, E. J. (۲۰۱۱). The Role of Gender and its Influence on Women's Perspective in Karaj, Pakistan. *Neuroscience and Behavioral Reviews*, ۳۰۳۷۶-۳۸۹.